УДК 355.23:[001.895](477)
DOI https://doi.org/10.68346/978-617-95591-7-4-2026-61

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гриньків О.О.
доктор юридичних наук, доцент, полковник
кафедра правових дисциплін
навчально-науковий інститут роботи з персоналом
Національна академія Національної гвардії України
e-mail: hrynkiv.olexandra@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1002-7955

Анотація. У тезах розглянуто актуальні напрями трансформації системи підготовки військових фахівців в умовах правового режиму воєнного стану. Проаналізовано чинні нормативно-правові акти, що регламентують функціонування та трансформацію системи військової освіти в Україні, праці вчених щодо значення інноваційних освітніх технологій, в т.ч. дистанційного та змішаного навчання, цифрових та імерсивних технологій, віртуальних тренажерів і засобів імітаційного моделювання. Зауважено на практикоорієнтованому, компетентнісному, сценарно- та проблемно-орієнтованому підходах до професійної підготовки майбутніх офіцерів; необхідності систематичного вивчення, узагальнення та впровадження набутого бойового досвіду в освітній процес із дотриманням вимог щодо захисту інформації. Зроблено висновок, що поєднання інноваційних технологій із сучасними методологічними підходами є важливою умовою підвищення якості військової освіти та формування професійної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням.

Ключові слова: військова освіта, військовослужбовець, військові фахівці, сектор безпеки і оборони, інноваційні освітні технології, воєнний стан, бойовий досвід, службово-бойова діяльність, виконання завдань за призначенням, національна безпека, трансформація системи військової освіти.

Триваюча збройна агресія проти України та функціонування системи військової освіти в умовах правового режиму воєнного стану зумовлюють необхідність її подальшої трансформації та вдосконалення відповідно до сучасних потреб сектору безпеки і оборони. Динамічний характер бойових дій, стрімкий розвиток військових технологій, зміна способів застосування сил та засобів утворюють потребу в переході від традиційних форм навчання до більш гнучких, практикоорієнтованих і технологічно забезпечених моделей військової освіти.

Наразі нормативно-правовою основою трансформації системи військової освіти є: Закони України «Про освіту» [1], «Про вищу освіту» [2], «Про національну безпеку України» [3], Концепція трансформації системи військової освіти (далі – Концепція) від 15 грудня 1997 року з подальшими змінами [4] тощо. Зокрема, Концепція визначає основні напрями розвитку системи військової освіти, а саме: формування сучасної системи професійної військової освіти, її інтеграцію з національною системою освіти, забезпечення безперервного професійного розвитку військовослужбовців, а також досягнення необхідного рівня операційної сумісності зі збройними силами держав – членів НАТО [5, с. 305 – 307]. Зміни до Концепції, що внесені у 2024 році, спрямовані саме на вдосконалення структури та механізмів функціонування системи військової освіти.

Одним із пріоритетних напрямів модернізації військової освіти, перш за все, є впровадження інноваційних освітніх технологій [6, с. 182 – 183; 7, с. 67 – 69]. Поряд з цим, М. Козяр, Н. Маланюк та П. Дзюба [8, с. 291–301.]

обґрунтовують доцільність використання технологій дистанційного навчання у підготовці майбутніх офіцерів. А. Прокопенко [9, с. 46–58] акцентує увагу на потенціалі імерсивних технологій і цифрових інструментів у професійній підготовці та перепідготовці військових фахівців. У свою чергу, А. Дерев'янчук, А. Наливайко та Д. Чопа [10, с. 30–40; 11, с. 72–86] розглядають можливості застосування віртуальних тренажерів, тривимірного моделювання та інших інноваційних технологій у військово-професійній підготовці. Вважаємо, що використання зазначених технологій сприятиме забезпеченню ефективності освітнього процесу, підвищенню його практичної спрямованості, оперативному оновленню навчального змісту та формуванню спеціальних (фахових) компетентностей військовослужбовців.

Особливого значення в умовах правового режиму воєнного стану, що запроваджений в Україні 24 лютого 2022 року, набуває реалізація практикоорієнтованого та компетентнісного підходів до підготовки військових фахівців, оскільки передбачає не лише засвоєння системи теоретичних знань, а й формування практичних умінь і навичок, здатності аналізувати обстановку, оперативно приймати обґрунтовані рішення, діючи в умовах невизначеності, а також ефективно взаємодіяти з іншими підрозділами з врахуванням мінливих умов службово-бойової діяльності.

Компетентнісний підхід, відповідно, забезпечує інтеграцію знань, умінь, навичок, професійного досвіду та особистісних якостей, необхідних для належного виконання військовослужбовцями завдань за призначенням. Одночасно практикоорієнтоване навчання сприяє застосуванню вже набутих теоретичних знань у практичній діяльності, розвитку професійної самостійності та формуванню готовності до виконання завдань у складних та непередбачуваних умовах.

Важливе місце в сучасній системі військової освіти посідає і застосування сценарно-орієнтованого та проблемно-орієнтованого навчання, що передбачає

моделювання професійних ситуацій, аналіз проблемних завдань і пошук обґрунтованих шляхів їх вирішення [12, с. 179–193; 13, с. 235–241; 15, с. 45–60]. Ефективними засобами реалізації зазначених підходів науковці виокремлюють: кейс-метод, командно-штабні навчання, імітаційне моделювання, воєнно-ігрові технології, аналіз практичного досвіду тощо [12–14]. Зауважимо, застосування таких методів сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, навичок командної взаємодії, здатності приймати швидкі рішення, своєчасно адаптувавшись до динамічної зміни обстановки тощо.

Варто відзначити, що вагоме значення в умовах правового режиму воєнного стану має систематичне вивчення, узагальнення та впровадження досвіду, набутого під час виконання бойових завдань [16], безпосередньо у зміст освітніх програм і практичну підготовку військових фахівців. Впровадження бойового досвіду дає змогу своєчасно актуалізувати зміст навчання відповідно до змін характеру та способів ведення бойових дій. Разом з тим, цей процес має здійснюватися з безумовним дотриманням вимог законодавства та встановлених правил щодо захисту інформації й недопущення розголошення відомостей з обмеженим доступом.

Ми дотримуємось думки науковців у сфері військової педагогіки та освіти і наголошуємо на інноваційному розвитку системи військової освіти [6, с. 182 – 183; 7, с. 67 – 69], яка потребує не лише системного оновлення її змісту, а й організаційних моделей, методів та технологій навчання відповідно до сучасних викликів та потреб сектору безпеки і оборони. Трансформація системи військової освіти повинна передбачати врахування набутого бойового досвіду задля постійного оновлення змісту спеціальної професійної підготовки та формування компетентностей, необхідних для ефективного виконання завдань за призначенням [17, с. 278–295]. Такий підхід спрямований на забезпечення професійного розвитку військових фахівців і приведення системи

їх підготовки відповідно до актуальних потреб сектору безпеки і оборони України.

Таким чином, в умовах правового режиму воєнного стану інноваційні технології та сучасні методологічні підходи в освіті є важливими чинниками трансформації та підвищення якості підготовки військовослужбовців. Перспективним напрямом розвитку військової освіти є комплексне поєднання цифровізації освітнього процесу, дистанційних і змішаних форматів навчання, імерсивних та симуляційних технологій із практикоорієнтованим, компетентнісним, сценарно- та проблемно-орієнтованим підходами.

Поряд з цим, результативність модернізації військової освіти значною мірою залежить від її здатності оперативно враховувати зміни у характері сучасних бойових дій, технологічному розвитку та професійних вимогах до військових фахівців. Систематичне вивчення та впровадження набутого бойового досвіду, за умови дотримання вимог інформаційної безпеки, забезпечує практичну актуальність і наближеність професійної підготовки до реальних умов виконання бойових завдань.

На нашу думку, подальший розвиток системи військової освіти має ґрунтуватися на принципах гнучкості, адаптивності, технологічності та практичної спрямованості. Поєднання інноваційних освітніх технологій із сучасними методологіями підготовки сприятиме формуванню фахово підготовленого військовослужбовця – компетентного, адаптивного та здатного до продуктивної діяльності в умовах сучасних викликів задля забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

4. Про трансформацію системи військової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 № 1410 (зі змінами станом на 28.09.2024). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text

5. Малина І.В., Гриньків О.О. Системний підхід до набуття Національною гвардією України взаємосумісності з військовими формуваннями держав-членів НАТО. Актуальні проблеми діяльності складових сектору безпеки і оборони України : тези ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (30 жовтня 2025 року). Харків: Вид-во НАНГУ, 2025. С. 305 – 307.

6. Решетняков М., Гриньків О.О. Інноваційний розвиток та цифровізація Національної гвардії України в умовах воєнного стану. Тези підсумкової науково-практичної конференції студентів, курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів, молодих вчених (9 квітня 2026 року). Харків: Вид-во НАНГУ, 2026. С. 182 – 183.

7. Шибалов О. Симуляційні технології як інструмент інтеграції бойового досвіду у систему професійної військової освіти України. Професійна військова освіта. Теорія, практика та перспективи. Матеріали міжнародного форуму. (29 квітня 2026 року) Міністерство оборони України, Національний університет оборони України. Інститут професійної військової освіти «Вишкіл Лідерів». ROYAL DANISH DEFENCE COLLEGE Київ : НУОУ, 2026. С. 67 – 69.

8. Козяр М., Маланюк Н., Дзюба П. Впровадження інноваційних технологій дистанційного навчання у підготовку майбутніх офіцерів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. № 1 (125). С. 291–301. URL: https://files.znu.edu.ua/files/2018/skachano/PN/PN2023n1/291.pdf

9. Прокопенко А. Застосування імерсивних технологій у професійній підготовці та перепідготовці військових фахівців. Information Technologies in Education. 2023. № 53. С. 46–58. DOI: https://doi.org/10.14308/ite000770

10. Дерев’янчук А., Наливайко А., Чопа Д. Інноваційні технології модернізації викладання військово-технічних дисциплін на кафедрах військової підготовки в умовах воєнного стану. Військова освіта. 2024. № 1 (49). С. 30–40. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-49/30-40

11. Дерев’янчук А., Чопа Д., Наливайко Л. Застосування віртуальних тренажерів для військово-технічної підготовки фахівців ракетних військ і артилерії: сучасний стан і перспективи розвитку. Військова освіта. 2025. № 1 (51). С. 72–86. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-49/30-40

12. Олійник Л., Савіна І. Методологічні підходи і принципи дослідження розвитку лідерської компетентності офіцерів оперативного рівня у системі професійної військової освіти. Військова освіта. 2026. № 1 (53). С. 179–193. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2026-53/179-193

13. Савіна І. Сценарно-імітаційні технології розвитку лідерської компетентності офіцерів оперативного рівня у системі професійної військової освіти. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2026. № 59. С. 235–241. DOI: https://doi.org/10.24144/2524-0609.2026.59.235-241

14. Сова О., Заїка Л., Тимошенко Р. Організаційно-методичні рекомендації з підготовки військових фахівців із використанням засобів імітаційного моделювання бойових дій. Військова освіта. 2025. № 2 (52). С. 194–208. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2025-52/194-208

15. Вітченко А. О. Військово-педагогічна наука в Україні: сучасний стан, проблеми та пріоритети інноваційного розвитку. Військова освіта. 2025. № 2 (52). С. 45–60. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2025-52/45-60

16. Доктрина з вивчення та впровадження досвіду у Збройних Силах України : ОП 7-162. Київ : Генеральний штаб Збройних Сил України, 2025. URL:

https://vaodesa.mil.gov.ua/wp-content/uploads/2025/11/op-7-162-doktryna-z-vyvchennia-ta-vprovadzhennia-dosvidu-u-zbrojnykh-sylakh-ukrainy-2025-2.pdf

17. Сіроштан О., Лойшин А., Пунда Ю., Музиченко Д. Від інерційної моделі до адаптивної системи: трансформація військової освіти України в умовах широкомасштабної війни. Military Science. 2026. Т. 3, № 4 (2025). С. 278–295. DOI: 10.62524/msj.2025.3.4.22.